

ПАЕЗДКА Ў ДЗІЦЯЧЫ ДОМ — НЕ СЭЛФІ-ГУРТOK

Кожны, хто жыве ў дзіцячым доме, мае патрэбу ва ўвазе і клопаце. Аднак не ўсе ахвотныя дапамагчы іх выхаванцам ведаюць, як гэта зрабіць. Чаго не скажаш пра Дзмітрыя МЕЛЬНІКАВА, які ў 2014 годзе стварыў дабрачынны рух «Дзеля іх усмешак». Мы пагутарылі з ім пра планы на будучыню і пра тое, што найперш патрэбна выхаванцам дзіцячых дамоў.

— **Дзмітрый, як вы сталі валанцёрам?**
— Проста стаў дапамагаць, паехаў у Рудзенскую дапаможную школу-інтэрнат, дзе жывуць дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. У паездку трапіў выпадкова. Мая сяброўка арганізоўвала для іх фестываль, была вялікая, насычаная праграма. Вырашыў паспрабаваць, уззяў з сабой нейкія сшыткі і паехаў, не ведаючы, шчыра кажучы, што я там буду рабіць. Спачатку не разумеў, як наладжваць стасункі з дзецьмі, але іх шчырасць, адкрытасць — тое, чаго нам не хапае ў паўсядзённым жыцці, — дапамаглі знайсці агульную мову. Потым у секіве знайшоў некамерцыйную арганізацыю «Лячэбная магія» і кожныя выхадныя пачаў наведваць дзіцячыя дамы.

— **А як з'явілася ідэя стварыць рух «Дзеля іх усмешак»?**
— Да гэтага мы з сяброўкай займаліся дапамогай дзіцячаму прытулку ў Лагойску і арганізоўвалі паездкі ў тамтэйшы раённы сацыяльна-педагагічны цэнтр. Праз некаторы час у мяне з'явілася ідэя стварыць уласны праект, захацелася дапамагаць дзіцячым дамам, якія знаходзяцца ў глыбінцы, выхаванцы якіх асабліва маюць патрэбу ў падтрымцы. Прыдумалі назву, сталі запрашаць ахвотных. З імі мы звычайна знаёмімся праз інтэрнэт, дзеля чаго я пішу пост у сацыяльнай сетцы «УКантакце». Максімальна ў мерапрыемствах прымалі ўдзел 30 чалавек, мінімальна — 11.

— **У чым заключаецца ваша дапамога?**
— Спачатку мы займаліся «задорваннем»: для кожнага дзіцяці збіралі пакет з падарункамі. Але, калі прыежджалі наступны раз да гэтых жа хлопчыкаў і дзяўчынак, пачалі заўважаць, што ім была патрэбная ўжо не столькі наша ўвага... З часам усё змянілася, мы сталі прывозіць толькі патрэбныя рэчы: цацкі, прыналежнасці для вучобы, развіццёвыя гульні. Цяпер працуем у культурна-развіццёвым і забаўляльным напрамках: арганізоўваем майстар-класы, выступленні клоўнаў, праводзім спартыўныя гульні. Але на першым месцы — увага. Вельмі шмат выхаванцаў дзіцячых дамоў трапляюць у турму, потым самі ствараюць праблемныя сем'і. Я лічу, што калі пра дзіця клопацца, калі з ім правільна працуюць педагогі, то такіх сітуацый узнікаць не павінна.

Неяк мы былі ў Маўчадскай школе-інтэрнаце Баранавіцкага раёна, якая знаходзіцца ў вёсцы. Калі прыехалі, то адразу адчулі, які там высокі ўзровень работы з дзецьмі. Выхаванцы дасягаюць добрых спартыўных і інтэлектуальных вынікаў. Летась я арганізаваў для іх майстар-клас па гімнастыцы, і дзеці ўразілі мяне сваімі здольнасцямі. Упэўнены, што яны не прападуць, таму што разумеюць: каб дамагчыся чагосьці, трэба працаваць над сабой.

Я магу зразумець, чаму ў некаторых дзіцячых дамах сітуацыя горшая. Выхаванцаў шмат, а персаналу мала, і за ўсімі не ўсачыць. Дзеці часам абсалютна не гатовыя да самастойнага жыцця. Бывае, што хлопец ці дзяўчына на парозе выпуску не разумеюць элементарных рэчаў, напрыклад як плаціць за кватэру. Калі мы ў адзін з прытулкаў прывезлі бармена, выхаванцы нават не ведалі, што ёсць такая прафесія. Таму лічу вельмі важным знаёміць іх з прадстаўнікамі розных спецыяльнасцяў, каб дзеці маглі больш даведацца пра розныя сферы дзейнасці чалавека.

— **Што вам яшчэ найбольш запомнілася падчас такіх сустрэч?**
— Трэба адзначыць, што існуе сумная заканамернасць: калі дзіця апынулася ў прытулку адзін раз, яно там будзе і другі раз, і трэці. Мяне вельмі моцна ўразіла дзяўчынка, якую з установы вярнулі назад — у праблемную сям'ю. Але ёй так хацелася ў прытулак, што яна вырашыла... падпаліць кватэру.

Першы час я не ведаў, як сябе паводзіць, калі маленькія дзеці называлі мяне татам, калі кідаліся на шыю. Неяк займаўся з дзіцем у рэабілітацыйным цэнтры, куды мама прывезла яго на абследаванне. Я праводзіў з ім шмат часу. Калі хлопчык ад'язджаў, падарыў яму наш агульны фотаздымак. Мама дзіцяці потым расказала, што ён глядзеў на фота і гаварыў: «Вось тата». Гэта быў вельмі няёмкі момант.

— **Хто можа прапанаваць дапамогу руху?**

— Я чакаю кожнага. Галоўнае, каб людзі не забывалі, што паездкі ў дзіцячыя дамы — гэта не вячоркі і не сэлфі-гурток. На жаль, былі выпадкі, калі я назіраў, што людзі больш фатаграфуюцца, чым займаюцца з дзецьмі. У нашых паездках такія не патрэбныя.

Мне шмат разоў прапаноўвалі з руху «Дзеля іх усмешак» зрабіць дабрачынны фонд. Але гэта ўжо іншая дзейнасць. Я проста хачу ездзіць у прытулкі, дапамагаць іх выхаванцам, чаму-небудзь вучыць дзяцей і самому чамусьці вучыцца ў іх.

Дар'я ЦАУНЯ, Марыя ДАРАШКЕВІЧ, студэнткі II курса Інстытута журналістыкі БДУ.

Падчас наведвання
Ваўкавыскага дзіцячага дома.

«Бабуля глядзела ўнучку да абеда. Потым я прыходзіла са школы і сядзела з дзіцем, а яна ішла на работу». Ангеліне ЛАПЦЭВІЧ, якая расказвае гэту гісторыю, 17 гадоў. Прыгожая бландзінка жыве ў невялікай вёсцы Пухавіцкага раёна. Яе дачцэ Каралінцы хутка споўніцца два гады. Уся ў ружовым, з пухнатымі шчочкамі і светлымі валасамі, малая падобна на анёлка. Пакуль Караліна бавіць час у кампаніі плюшавых звяроў, мы з Ангелінай гутарым пра асабістае. З якімі праблемамі сутыкаюцца раннія мамы? І чаму асуджэнне — тупіковы шлях?

КАЛІ МАМА — ШКОЛЬНІЦА

«НА ПЛЁТКІ НЕ ЗВЯРТАЛА ЎВАГІ»

З Каралінкіным татам Ангеліна пазнаёмілася па інтэрнеце. Збіралася з сяброўкай у санаторый, шукала водгукі пра яго, а Коля там ужо быў. Сталі перапісвацца, сябраваць. А пасля — бегаць на спатканні. На сустрэчы часта хадзілі пешшу: Коля жыве ў суседняй вёсцы, за 12 кіламетраў.

Ангеліне было 14, калі яна зацяжарала. Будучаму тату — 17. «Усё неяк па-дзіцячы... Па сваёй, напэўна, наіўнасці», — іншага тлумачэння, чаму так адбылося, дзяўчына не знаходзіць.

Прызнаецца: першае, што адчула, — спалох. — Трэба ж бацькам сказаць... Але мама з дзяцінства нас запэўнівала: «Калі што, я падтрымаю». Тлумачыла, што абарты нельга рабіць, тым больш пры першай цяжарнасці, што гэта небяспечна.

— **Як твае бацькі адрагавалі на навіну?**
— Сказалі: «Нічога, падымем». Сварыцца не сталі, бо ўжо нельга было (усміхаецца).

— **Хлопец застаўся з табой?**
— У нас заўсёды былі трапяткі адносіны, таму аб расставанні размова не ішла. Ён з мамай рос, выхоўваў маленькую сястру, калі вучыўся ў школе...

Плёткі па вёсцы разышліся хутка. У вочы Ангеліне нічога не казалі — проста праводзілі позіркамі. Дзяўчына старалася не ўдзяляць гэтаму шмат увагі: пагавораць і забудуць. Тым больш потым зацяжарала іншая школьніца, і вяскоўцы пераклаліся на новую гісторыю.

...Аднакласніцы — а дзяўчат да 11 класа засталася ўсяго пяць — ставіліся да наваспечанай мамы нармальна. Настаўнікі — па-рознаму. На ўроках Ангеліна была не кожны дзень: штосьці даводзілася прапускаць, бо яе мама не заўсёды магла сядзець з дзіцем. Але школу дзяўчына скончыла паспяхова — сярэдні бал у атэстаце вышэй за 9.

ФАКТЫ

У Беларусі з тысячы непаўналетніх дзяўчат 45 становяцца мамамі. Амаль у кожнай пятай з іх (у 19 працэнтаў) цяжарнасць наступае ў выніку першага ў іх жыцці палавога акта.

У вялікіх сем'ях (з шасці і больш чалавек), у якіх ёсць прадстаўнікі старэйшага пакалення — бабулі і дзядулі, непаўналетнія маці сустракаюцца вельмі рэдка.

Юнымі мамамі часцей становяцца адзіныя ці старэйшыя дачкі. На долю самых малодшых прыпадае толькі 4,3 працэнта выпадкаў.

Непаўналетнія дзяўчаты з дзецьмі, як правіла, вучаніцы школ. Вельмі рэдка гэта студэнткі каледжаў ці ліцэяў.

Самым складаным для Ангеліны быў пачатак цяжарнасці.

— Бяссонныя ночы, прывыкаеш да таго, што ты ўжо нясеш адказнасць за іншага чалавека. А потым... Дачка расце, з ёй менш клопатаў. Увогуле, у мяне мама — фельчар па прафесіі, таму з усімі пытаннямі звярталася да яе.

З Колям дзяўчына распісалася. Цяпер маладая сям'я жыве ў бацькоўскім доме, разам з бацькам, маці і малодшай сястрой Ангеліны. Хлопец працуе ў Мінску. Па вясковых мерках зарабляе нядрэнна.

Ангеліна сёлета паступіла ў эканамічны ўніверсітэт, на спецыяльнасць «Фінансы і крэдыт». «Хоць некаторыя кажучы, што эканамісты цяпер не запатрабаваныя, у нас у Мар'інай Горцы пастаянна вісяць аб'явы, што патрабуюцца спецыялісты з вышэйшай адукацыяй».

Маладая мама выглядае шчаслівай.

— Каралінка ў нас любіміца, хоць і незапланаванае дзіця, — абдымае Ангеліна дачку. — А калі фінансавыя праблемы нейкія будуць — вырашым, сям'я ж вялікая...

ЗРАЗУМЕЦЬ РОЛЮ ДЗЯЎЧАТ ЯК МАЦІ

«Сама яшчэ дзіця, а ўжо нарадзіла», «Думаць трэба было», «Куды бацькі глядзелі»... Школьніцы, якія становяцца мамамі, часта чуюць у свой адрас шмат негатыву. Але праз асуджэнне нічога не вырашыш, упэўнена **каардынатар праектаў грамадскага аб'яднання «Здаровы выбар» Таццяна ПІМКОВА.**

Са жніўня мінулага года Таццяна курыруе праект «Непаўналетнія і маладыя адзінокія мамы», які рэалізуецца пры падтрымцы шведскай арганізацыі «Форум Сюд», і хоча прыцягнуць увагу спецыялістаў і шырокай грамадскасці да гэтай тэмы.

Фота Ганны ВОЛКАВЫЧ.

— Мы не збіраемся трансляваць пазіцыю, што нараджаць у 16 гадоў — гэта добра. Але, калі так здарылася, трэба падтрымаць дзяўчат. Што тычыцца спецыялістаў, то ў сістэме абароны дзяцінства дакладна не прапісана, хто павінен аказваць дапамогу гэтай катэгорыі. Таму праз наш праект мы нейкім чынам уплываем на ўдасканаленне работы па падтрымцы юных мам.

У праекце (а ён разлічаны да снежня гэтага года) удзельнічае каля 30 дзяўчат з Пухавіцкага, Валожынскага і Мінскага раёнаў. Для іх арганізуюцца сустрэчы з юрыстамі, педыятрамі, псіхолагамі, сацыяльнымі работнікамі, касметологамі. Усё, каб навучыць карысным навыкам і надаць упэўненасці. «Юныя мамы няўстойлівыя псіхалагічна, ім не хапае жыццёвага вопыту. Нават элементарных прававых ведаў, каб сабраць пакет дакументаў і аформіць дзіця ў дашкольную ўстанову», — тлумачыць неабходнасць такіх семінараў Таццяна Пімкова.

Сярод праблем, якія спецыяліст заўважыла ў мам-школьніц, — замкнёнасць (прычым часта ад грамадскасці іх закрываюць бацькі), боязь не справіцца з роляй маці. Дзяўчаты не ўпэўнены, што змогуць забяспечыць дзіцяці належны догляд і правільна яго выхаваць. У адносінах з мужам у школьніц праз няўменне кантактаваць з супрацьлеглым полам таксама ўзнікаюць канфлікты. Седзячы ўвесь дзень з дзіцем, яны пачынаюць раўнаваць хлопцаў аж да таго, што патрабуюць не хадзіць на работу і быць з імі дома.

ІНТЫМНЫЯ ПЫТАННІ БЕЗ АДКАЗАЎ

Чаму дзяўчаты становяцца мамамі ў 15? Прычыны розныя. У кагосьці гэта асаблівасці сямейнай сітуацыі, напрыклад, ранняя цяжарнасць была ў бабулі ці ў мамы. Іншыя проста не мелі перад сабой належнай мадэлі сям'і: выпадкі, калі маці пастаянна мяняла суужыцеляў ці дзяўчына засталася сіратой.

— Важна сваім асабістым прыкладам паказваць, якой можа быць жанчына, — тлумачыць Таццяна. — Нават дзяўчынка трох гадоў спрабуе капіраваць маму: як яна апранаецца, фарбуецца. І гэта не проста гульня, усё нашмат больш глыбока і знаходзіць адлюстраванне потым у падлеткавым узросце.

Яшчэ адзін важны фактар — гэта адсутнасць палавога выхавання. У некаторых сям'ях тэма адносінаў мужчын і жанчын пад строгай забаронай. Бацькі часцяком саромеюцца размаўляць з дзецьмі на інтымныя пытанні, пра элементарныя фізіялагічныя змены, якія адбываюцца з хлопчыкам ці дзяўчынкай у падлеткавым узросце. Сыходзяць ад адказу, мяняюць тэму.

На думку спецыяліста, палавое выхаванне павінна давацца комплексна. Школе таксама варта падключыць да гэтай работы і праводзіць урокі, відэа-лекцыі, трэнінгі на тэму сацыяльных роляў дзяўчат і хлопцаў.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ. lubneuskaya@zviazda.by
Мінск — Пухавіцкі раён — Мінск.